

Haken en ogen aan de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Inmiddels is de Wvggz bijna een half jaar oud. Christelle van der Meer, psychiater bij de GGD Amsterdam, merkt dat familie te hoge verwachtingen heeft over het betrekken bij de behandeling van hun dierbare. Geertje Paaij vraagt haar wat er wel kan.

Christelle van der Meer (1966) is psychiater en te verpleegkundige bij de GGD Amsterdam. Bij de methadon- en heroïne-poliklinieken van de GGD kwam zij in aanraking met mensen die nooit in zorg kwamen bij de reguliere ggz. Het verbreedde haar blik als psychiater. Zij is opleider basisopleiding psychiater.

Op een familieavond van Ypsilon in Amsterdam viel mij dit op', zegt Van der Meer. 'Deze nieuwe wet biedt geen soelaas voor familie van wie de naaste niet wil dat zij bij zijn behandeling wordt betrokken. Familie wordt wél ingelicht als er een crisismaatregel speelt. Voordat tot die maatregel kan worden besloten is familie een belangrijke informatiebron. Als de patiënt, inmiddels opgenomen op een gesloten afdeling, nog steeds volhardt in zijn opstelling, dan kan de behandelaar zijn privacy niet doorbreken.'

Hooragenten

Voordat de burgemeester een crisismaatregel oplegt, schrijft de Wvggz voor dat 'betrokkene zo mogelijk wordt gehoord'. In de advocatuur is forse kritiek op het door burgemeesters uitbesteden van deze hoorplicht aan bedrijven die een 'hoor-service' aanbieden en alleen telefonisch horen.

Van Der Meer: 'In Amsterdam hebben we voor hooragenten gekozen die namens de burgemeester persoonlijk bij de betrokkene langsaan. Hun ervaring is dat het tijdstip van horen eigenlijk te vroeg is omdat de cliënt op dat moment, in crisis, niet in staat is om te overzien wat er allemaal gebeurt en wat zijn belangen zijn. Hij krijgt pas een advocaat toegewe-

zen als de crisismaatregel is afgegeven. Hopelijk wordt het horen zo kort na het besluit tot een crisismaatregel gerepareerd via een wetswijziging. Sinds het uitbreken van de coronacrisis zijn we wel overgestapt op telefonisch horen. Dit is een tijdelijke aanpassing zolang de crisis duurt.'

Terug bij zinnen

Tijdens de opname is medicijngebruik, al dan niet vrijwillig, noodzakelijk om een psychose te doen verbleken. 'Als antipsychotica hun werk doen en iemand bij zinnen komt, kun je samen terugblikken. Wat heb je ervan onthouden en hoe zou je het een volgende keer beter geregeld willen hebben? zijn vragen die medewerkers van de gesloten afdeling behoren te stellen. Daarnaast kunnen ambulante hulpverleners een zorgkaart voorstellen. Daarin leggen zij samen met de cliënt zijn voorkeur vast voor de stappen van verplichte zorg. Hij kan dan ook aangeven wat hij absoluut niet wil.'

Doorzettingsmacht familie

Familie kan zich zorgen maken over haar dierbare die op een psychose afstevent en in zo'n toestand al eerder gevaarlijke dingen heeft gedaan. Sinds de zaak Borst kan familie aan de gemeente vragen om een verkennend onderzoek voor verplich-

te zorg. Dat kan ertoe leiden dat een zorgmachtiging wordt aangevraagd bij het Openbaar Ministerie.

Van der Meer: 'Als de officier van justitie geen reden ziet voor een zorgmachtiging, kan de familie gebruik maken van haar doorzettingsmacht. Met andere woorden: dan kan zij aangeven dat zij toch wil dat de geneesheer-directeur van de betrokken ggz-instelling onderzoekt of er een zorgmachtiging moet komen. De officier van justitie hoeft daarin niet mee te gaan, maar moet dan wel goed kunnen onderbouwen waaróm hij die niet zal aanvragen. Daar is geen beroep tegen mogelijk.'

Meldpunten zorg en woonoverlast

In veel gemeenten zijn meldpunten zorg en woonoverlast. Burgers of familieleden kunnen daar een melding doen. 'Dat kon altijd al,' zegt Van der Meer. 'Dan wordt nagegaan wat er precies aan de hand is en hoop je dat iemand instemt met vrijwillige zorg. Als dat afketst, kan de gemeente besluiten om toch een verkennend onderzoek te doen.'

Bemoeizorg

Om een zorgmijder te bewegen tot het aanvaarden van vrijwillige zorg, kan de ggz-sector andere partijen erbij betrekken om diens problemen aan te pakken. Onder anderen de woningbouwvereniging, woonbegeleiding of maatschappelijk werk voor schuldsanering en inkomstenbeheer komen dan bij elkaar. Hiervoor geldt de 'handreiking gegevensuitwisseling in de bemoeizorg'.

'Meestal werken ze al samen rondom een meldpunt en is voor de samenwerking een convenant ondertekend,' zegt Van der Meer. 'Zij nemen dan de gevolgen door als iemand bijvoorbeeld zijn post niet meer opent, rekeningen niet betaalt en een huurachterstand opbouwt. Bemoeizorg werkt goed bij mensen die psychotisch zijn, maar nog wel enig realiteitsbesef hebben. Zij werken dan mee om te voorkomen dat zij uit hun huis worden

gezet. Meestal heb je dan ook een stukje vertrouwen gewonnen. Vervolgens kun je met iemand bespreken hoe voorkomen kan worden dat zich weer zo'n situatie aandient en vrijwillige zorg aanbieden.'

Wat weegt voor familie zwaarder?

De familie is geen onderdeel van zo'n convenant. Het maatschappelijk werk wél, maar dat kan geen noodzakelijke informatie met familie uitwisselen. Wél mag familie informatie verstrekken en krijgt dan vervolgens de vraag voorgelegd of dit in gesprek met haar dierbare gebruikt kan worden.

Van der Meer: 'De familie moet zelf afwegen of dat de relatie op het spel kan zetten en of dat gevolgen heeft voor de toekomst.'

Wederkerigheidsprincipe

Op grond van de Wvvgz zijn gemeenten aan zet om te waarborgen dat iemand na, maar ook tijdens verplichte zorg, kan deelnemen aan de samenleving. De wet noemt inkomsten, een geldig identiteitsbewijs en een dak boven het hoofd als randvoorwaarden.

Van der Meer: 'Het is voor het eerst dat gemeenten een rol krijgen in de nieuwe wet. Zij moeten zich hierover ook verantwoorden. Als zij hieraan niet kunnen voldoen, ligt het voor de hand dat de desbetreffende ggz-instelling de gemeente vraagt. Voor wat hoort wat: dat is het wederkerigheidsprincipe. Denk aan: het al in de kliniek aanvragen van een uitkering en toegang voor maatschappelijke opvang of beschermd wonen en een ID-bewijs.'

Het is niet met de Wvvgz afdwingbaar bij gemeenten, maar zij moeten zich verantwoorden als het te vaak niet lukt. De verwachting is dat leemten in het aanbod in de loop der tijd beter zichtbaar worden. Gemeenten hebben dus een belangrijke rol bij het welslagen van de Wvvgz.'

Geertje Paaij | yn@ypsilon.org

Toolkit Het is Crisis thuis

Met vooruitziende blik begon Ypsilon in 2017 aan de toolkit 'Het is crisis thuis'. Om naasten voor te bereiden op wat komen ging. En nu is het zover. De wet is van kracht. De toolkit blijft actueel en gericht op u als naaste. Maak er gebruik van.

In de Wvvgz hebben naasten nadrukkelijk een rol. Zo kan dwangbehandeling ook thuis worden opgelegd. En kunnen naasten worden betrokken bij een plan van aanpak of zorgplan. U vindt er alles over in de 'tools' met handleiding, checklist, sociale kaart, ervaringen en praktische tips om zelf overeind te blijven.

De toolkit 'Het is crisis thuis' staat boordevol informatie: www.ypsilon.org/crisis